

УДК 373.3.091.12:005.963](477)"1864/1917"

Петрошук Наталія Романівна

старший викладач кафедри
суспільно-гуманітарної освіти та виховання
Інституту післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка м. Київ
petroshuknatalia@mail.ru

**СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ДЛЯ
НАРОДНИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ
СТОЛІТТЯ): ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ**

Анотація. У статті систематизовано, висвітлено історіографію проблеми, розглянуто роботи вчених стосовно формування системи підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, вчительські курси, з'їзди України, історіографія проблеми.

Підґрунтям наукових історико-педагогічних праць є історіографія конкретної проблеми, що дає змогу визначити мету, завдання та наукову новизну дослідження. Історіографічний метод як загальнотеоретичний підхід до здійснення історико-педагогічних пошуків обґрунтував український учений Н.М. Гупан: «У вузькому розумінні – це історіографія окремої проблеми, наприклад розвитку школи, освіти, педагогічної думки тощо або аналіз досліджень певного хронологічного періоду (декількох десятиріч, століття) [8, 7–8]. Спираючись на наведене тлумачення, спробуємо узагальнити історіографічні надбання досліджуваної нами проблеми – формування системи підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл в Україні кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Дібрану і систематизовану історіографію зазначеної проблеми, можна умовно поділити на чотири періоди:

- перший період – з 1856 р. до 1917 року – історіографія імперської доби;
- другий період – з 1917 р. до 1920 року – історіографія періоду визвольних змагань українського народу;
- третій період -1920-1990 – історіографія радянської доби;

- четвертий період – це сучасна українська література.

Перші роботи, присвячені учительським курсам і з'їздам, з'явилися з самого початку їх діяльності, Це були монографії, журнальні та газетні статті. Авторами робіт були, головним чином, активні громадські діячі.

Дослідженню різних проблем підвищення кваліфікації вчителів присвятили свої праці учасники громадсько-педагогічного руху: В. Акімов, Б. Веселовський, Є. Звягінцев, М. Корф, В.Чарнолуський, М.Чехов, Г.Фальборк. Так, В. Акімов у своїй статті «Земская работа по подготовке народных учителей» розкрив значення педагогічних курсів та з'їздів у справі формування народного учителя, описавши роботу громадських організацій з метою підвищення кваліфікації учителів [1, 130-134].

У працях Є. Звягінцева [10] містяться переважно статистичні дані про земську освітню діяльність на території Російської імперії, у тому числі з питань організації ними вчительських курсів та з'їздів, які сприяли покращенню освітнього рівня учителів. Дослідженням політики Міністерства народної освіти, історії розвитку народної школи у Російській імперії, займалися також Г.Фальборк [35] та В.Чарнолуський [32]. У працях «Земство и народное образование» (1910), «Настольная книга по народному образованию» (1911) вони зробили спробу узагальнити тенденції розвитку та організації народної освіти другої половини ХІХ – початку ХХ століття, розглянули законодавчі акти, якими визначалось функціонування учительських курсів та з'їздів у кінці ХІХ – на початку ХХ століття.

Одним з перших педагогів-практиків, які досліджували розвиток народної освіти Російської імперії був П. Каптерев [13]. Педагог займався дослідженням важливого періоду російської педагогіки і школи – від відміни кріпосного права і до початку першої світової війни. Він проаналізував, науково пояснив протиріччя між консервативною політикою царського уряду та прогресивними ідеями земств та громадських організацій.

Глибоко і всебічно досліджував проблеми організації народної початкової школи відомий вітчизняний педагог М. Пирогов [25]. У своїх педагогічних творах він ґрунтовно проаналізував стан народної освіти, вказав на її вади (відірваність від життя, відсутність наступності у навчанні, застарілість методів навчання і

виховання).

Видатний освітянин М.Корф сам мав величезний досвід організації курсів підвищення кваліфікації для учителів, оскільки був одним з перших організаторів та керівників курсів на теренах України, та й Російської імперії, влаштовуючи їх часто на власні кошти. У праці “Земский вопрос (о народном образовании)” (1867 р.) [11]. М. Корф особливу увагу приділяв проблемі підготовки та підвищення кваліфікації учителів для народних шкіл, а у роботі «Учительские съезды» (1873) розглянув роль з’їздів у підвищенні освітнього рівня учителів [12]

Серед узагальнюючих педагогічних праць, у яких охарактеризовано стан народної освіти у пореформений період у Російській імперії чільне місце займають ґрунтовні дослідження вченого М. Чехова. У монографії “Народное образование в России с 60-х годов XIX века” (1912), учений проаналізував розвиток освіти, починаючи з 50-х років XIX століття до 1910 року в усіх типах навчальних закладів, змалював умови життя й праці народних учителів, покращення їх освітнього рівня у зазначений період [34].

С. Русова [28, 29], С. Сірополко [31] високо оцінювали освітню роль курсів та з’їздів для учителів, були активними учасниками боротьби за навчання дітей українською мовою, що знайшло відображення у працях цих видатних діячів. Так, наприклад, С. Русова у праці «Курсы народных учителей в Киеве» (1906) розглянула дві резолюції, прийняті учасниками курсів народних учителів влітку 1906 року [29].

У статті «Очерк возникновения и развития учительских курсов и съездов в России» (1906) автор А. А. Ковальов критично розглянув організаційні особливості діяльності курсів для учителів народних шкіл у Російській імперії, починаючи з 70-х років XIX ст., вказав на складне становище народної школи та її учителів, проаналізував роботу вчительських курсів та фактори, які заважали успішній роботі курсів [24]

Отже, у працях дослідників народної освіти імперської доби містяться важливі відомості про стан народної школи, про процеси, що відбувалися в галузі освіти. Ми їх розглядаємо як джерела дослідження. Цінність їх полягає у тому, що вони

об'єктивно та неупереджено описують існуючу дійсність, накреслюють шляхи подальшого розвитку народної освіти в Україні.

Другий період історіографії досліджуваної проблеми (1917-1920 рр.) містить праці науковців періоду Української революції. Так, наприклад Я.Чепіга (Зеленкевич), який пройшов тернистий шлях від учителя до відомого ученого, у своїх працях проаналізував недоліки освітньої системи дореволюційної школи, становище учителя у суспільстві. У роботі «Народний учитель і національне питання» він розглядає проблеми покращення освіти та самоосвіти вчителя, проблеми національної самобутності вчителя [33, с 57-65].

Зазначимо, що у журналі «Вільна українська школа» того часу активно друкувались матеріали, присвячені створенню засад нової української школи взагалі та справі підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл зокрема. Так, професор Клименко у статті «Ідея та практика вчительських українських курсів» (1919) проаналізував досвід проведення вчительських курсів в Україні, які мали велике значення для пробудження національної свідомості учителів, збагатили їхні знання та рекомендував не тільки продовжувати традиції проведення «російських» курсів, а знаходити нові підходи до їх проведення [5, 53].

У радянський період перестає існувати українська історіографія, вона формується за межами України. Так, непересічне значення має праця С. Сірополка «Історія освіти на Україні» [31], написана в еміграції та вперше видана у 1937 р., у якій педагог розглянув розвиток української освіти у розглядуваний період. Окреме місце він відвів цілісній характеристиці стану освіти й педагогічної думки в Україні у другій половині XIX – на початку XX століття, наголосивши на провідній ролі громадських організацій та видатних педагогів у підвищенні освітнього і культурно-освітнього рівня населення.

У руслі досліджуваної проблеми варто виділити роботу історика педагогіки А. М. Вежлева «Учительські з'їзди і курси в Росії (друга половина XIX ст.)» (1958р.) [7, 78-88]. Він охарактеризував перші форми підготовки вчителів і виділив три етапи розвитку курсів на вітчизняних теренах:

- педагогічні курси і з'їзди 60-70-х років XIX ст., де головна увага приділялась методичним питанням;
- учительські курси і з'їзди 80-х років (малочисельні, проводились рідко, оскільки з наступом реакції з'їзди народних учителів в 1875 році були заборонені, а курси регламентувались правилами);
- курси і з'їзди 90-х років (багаточисельні і довготривалі, здійснювали ефективну роль у справі підвищення кваліфікації вчителя).

Також заслуговує на увагу фундаментальне дослідження про створення й розвиток системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів радянської загальноосвітньої школи (1917 – початок 1980 рр.) П. В. Худоминського «Развитие системы повышения квалификации педагогических кадров советской общеобразовательной школы (1917 – 1981)» (1986) [36]. У роботі автор доводить, що в Російській імперії до 1917 року не існувало державної системи підвищення кваліфікації вчителів, але з ініціативи прогресивних педагогів проводились курси для учителів, які охоплювали лише невелику частину вчительства. Він вважає, що цей період характеризується поєднанням науково-теоретичної підготовки у ВНЗ з педагогічною підготовкою на курсах та з'їздах для учителів, практичною спрямованістю підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл.

Варто відзначити відому монографію Ф.Г. Паначина «Педагогическое образование в России» (1979), у якій наведено класифікацію, загальну характеристику різних видів педагогічних навчальних закладів Російської імперії та підвищення кваліфікації учителів [23]. Наведені праці радянських учених написані на засадах марксистсько-ленінської методології. Однак вони містять цінний фактологічний матеріал для нашого дослідження.

Четвертий період історіографії почався з початку 90-х років XX століття. Для цього періоду характерним є те, що в умовах розбудови української державності, українського національного культурного відродження створюється нова система освіти і виховання. Так, у монографії Л.Є. Сігаєвої «Становлення і розвиток системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні (20-30-ті роки XX ст.)» (2000) зазначається, що освітній діяч Я. Ряппо вважав, що в Україні освіта учительства

почалась тільки у 20-му році ХХ ст. [30, с.9]. Дана монографія є дуже цікавою для нашого дослідження з точки зору методології питання, водночас в ній розглядаються інші часові межі дослідження.

Проблему підвищення кваліфікації вчителів побіжно розглядають у своїх роботах історики педагогіки С. В. Крисюк [16], Н. М. Гупан [8], В. І. Пуцов [26], Н. Г. Протасова [21]. Оскільки проблема підвищення кваліфікації учителів була одним з напрямів діяльності земств, товариств, з'їздів, то вона побіжно акцентувалась у дисертаційних дослідженнях таких науковців: О. І. Мармазової (1998) [19], Л. В. Корж (1999) [14]; Л. Т. Рябовол (2001) [27], В. В. Вдовенко (2005) [6], І. І. Прудченко (2005) [22], С. А. Лисенко (2008) [18], Н. А. Олійник (2008) [20]; О. А. Білецького (2009) [3]. У цих працях розглядаються деякі особливості підготовки вчительських кадрів для земських шкіл у відповідних губерніях.

Так, у кандидатському дисертаційному дослідженні В.В. Вдовенко «Проблеми початкової освіти України в роботі педагогічних з'їздів (1861-1920)» (2005) розкрила специфіку проведення педагогічних з'їздів та їхній вплив на розвиток початкової освіти. Дослідник довела значну роль учительських з'їздів у підвищенні кваліфікації вчителів для народних шкіл [6].

У кандидатському дисертаційному дослідженні С.А. Лисенко «Психолого-педагогічна підготовка вчителів початкового навчання на педагогічних курсах в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ століття)» (2008) розглянула етапи розвитку фахової підготовки вчителів початкового навчання на педагогічних курсах, схарактеризувала психолого-педагогічну підготовку вчителів початкового навчання відповідно до типів педагогічних курсів, в основному на території Слобожанщини в кінці ХІХ – на початку ХХ століття [18].

О. А. Білецький у своєму кандидатському дисертаційному дослідженні «Розвиток народної освіти в Катеринославській губернії (друга половина ХІХ – початок ХХ століття)» (2009) певне місце відводить підготовці та підвищенню освітнього рівня учителів даної губернії [3]. У роботі розглянуто проведення вчительських курсів та з'їздів для учителів народних шкіл у даній губернії та особливості праці вчителів у школах для дітей національних меншин.

Л. Д. Березівська у монографії «Освітньо-виховна діяльність Київських просвітницьких товариств (друга половина XIX – поч. XX ст.)» (1999) розглядає питання професійної майстерності вчителя і роль різних громадських товариств у проведенні заходів з метою удосконалення фахової майстерності вчителів у досліджуваний період [4].

Проблема удосконалення змісту підвищення кваліфікації вчителів досліджувалась побіжно у докторській дисертації Н. М Дем'яненко «Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX ст. – перша третина XX ст.)» (1999) [9]. У докторській дисертації С.В.Крисюка «Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917 – 1995 рр.)» розглянуто етапи становлення післядипломної освіти вчителів та підвищення кваліфікації як складової післядипломної освіти [16].

Учений А. І. Кузьмінський у своєму докторському дисертаційному дослідженні «Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні» (2003) [15] доводить, що період до 1917 року можна розглядати як період зародження змісту й форм післядипломної педагогічної освіти в Україні.

У дисертаційному дослідженні Н. А. Олійник «Освітня діяльність земств Чернігівської губернії у другій половині XIX – на початку XX століття» (2008) [20] охарактеризовано освітню діяльність земств Чернігівської губернії у досліджуваний період та розглянуто зокрема їх роботу з питань організації підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл у даній губернії .

В дисертаційному дослідженні Л. А. Бадьї «Підготовка вчителів початкового навчання на земських короткотермінових педагогічних курсах в Україні (друга половина XIX - початок XX ст.)» (2011) розглянуто різні аспекти підготовки вчителів початкового навчання на земських короткотермінових педагогічних курсах в Україні. У роботі проаналізовано різні типи вчительських курсів, особливості їх проведення у різних місцевостях України та вплив суспільно-політичної ситуації в Російській імперії на земську діяльність з підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл [2].

Досить цікаві фактичні матеріали містяться у працях сучасних істориків – дослідників даного періоду. Значну роботу з дослідження проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл та вчительських курсів, які відбувались на території Київського навчального округу у досліджуваний період, проводив учений-історик Ф.Л. Левітас. Він у своїй роботі « 3 історії становлення системи підвищення кваліфікації учителів в Україні (друга половина XIX – перша чверть XX ст.) проаналізував законодавчу базу курсової підготовки учителів, джерела її фінансування, склад лекторів та курсистів [17, 231-234].

Отже, історіографічний аналіз літератури з теми дослідження за групами (історико-педагогічна історіографія – українська, радянська, історіографія інших наук) дав підстави зробити висновок проте, що нині в українській та зарубіжній історіографії немає узагальнюючої праці про формування системи підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл в Україні в досліджуваних нами хронологічних межах. Поза увагою науковців залишилися питання, що потребують ґрунтовного вивчення та уточнення: періоди формування системи підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл в Україні в другій половині XIX – на початку XX століття, організаційні засади формування системи підвищення кваліфікації вчителів для народних шкіл, принципи, завдання, зміст, форми і методи навчання у системі підвищення кваліфікації народних вчителів, про що йтиметься у наступних публікаціях

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акимов В. В. Земская работа по подготовке народных учителей / В. В. Акимов // Журн. М-ва нар. просвещения. – 1915. – № 4/6. – С. 130–134.
2. Бадья Л. А. Підготовка вчителів початкового навчання на земських короткотермінових педагогічних курсах в Україні (друга половина XIX–початок XX ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Л. А. Бадья. – К., 2011. – 339 с.
3. Білецький О. А. Розвиток народної освіти в Катеринославській губернії (друга половина XIX – початок XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. А. Білецький. – Слов'янськ, 2009. – 203 с.
4. Березівська Л. Д. Освітньо-виховна діяльність Київських просвітницьких товариств (друга половина XIX–поч. XX ст.) / Л. Д. Березівська. – К. : Молодь, 1999. – 191 с.
5. Клименко. Ідея та практика вчительських українських курсів / Клименко // Вільна укр. шк. – 1919. – № 6/7. – С. 53.
6. Вдовенко В. В. Проблеми початкової освіти України в роботі педагогічних з'їздів (1861–1920) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. В. Вдовенко. – К., 2005. – 170 с.
7. Вежлев А. М. Учительские съезды и курсы в России (вторая половина XIX века) / А. М. Вежлев // Сов. педагогика. – 1958. – № 7. – С. 78–88.

8. Гупан Н. М. Українська історіографія історії педагогіки / Н. М. Гупан. – К. : А.П.Н., 2002. – 224 с.
9. Дем'яненко Н. М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX ст.–перша третина XX ст.) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Дем'яненко ; Ін-т педагогіки і психології АПН України. – К., 1999. – 469 с.
10. Звягинцев Е. А. Полвека земской деятельности по народному образованию / Е. А. Звягинцев. – М. : Тип. т-ва “Задруга”, 1917. – 88 с.
11. Корф Н. А. Земский вопрос (о народном образовании) / Н. А. Корф. – СПб. : Тип. Головачова А., 1867. – 64 с.
12. Корф Н. А. Учительские съезды / Н. А. Корф // Наше школьное дело : сб. ст. по училищеведению. – М. : Изд. Братьев Салаевых, 1873. – С. 25–36.
13. Каптерев П. Ф. Современные задачи народного образования в России / П. Ф. Каптерев. – М. : Изд. журн. «Нар. учитель», 1913. – 80 с.
14. Корж Л. В. Освітня діяльність земств Харківської губернії (в кінці XIX – на початку XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Л. В. Корж. – К., 1999. – 197 с.
15. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / А. І. Кузьмінський ; Ін-т педагогіки і психології АПН України. – К., 2003. – 481 с.
16. Крисюк С. В. Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917–1995 рр.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / С. В. Крисюк. – К., 1996. – 48 с.
17. Левітас Ф. Л. З історії становлення системи підвищення кваліфікації учителів в Україні (друга половина XIX – перша чверть XX ст.) / Ф. Л. Левітас, Л.Є Сігаєва // «Мрії, вистраждані життям...» : до 145-річчя з дня народження Б. Д. Грінченка : кол. моногр. : у 2 ч. – К., 2009. – Ч. 1. – С. 231–234.
18. Лисенко С. А. Психолого-педагогічна підготовка вчителів початкового навчання на педагогічних курсах в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С. А. Лисенко. – Х., 2008. – 299 с.
19. Мармазова О. І. Просвітницька діяльність земств в Україні (кінець XIX – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. І. Мармазова. – Донецьк, 1998. – 180 с.
20. Олійник Н. А. Освітня діяльність земств Чернігівської губернії у другій половині XIX – на початку XX століття : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н. А. Олійник. – Чернігів, 2008. – 236 с.
21. Протасова Н. Г. Післядипломна педагогічна освіта: сутність і сучасне розуміння / Н. Г. Протасова, В. І. Пуцов // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. – 2002. – Вип. 2. – С. 160–165.
22. Прудченко І. І. Київський Фребелівський педагогічний інститут в системі вищої освіти України (1907–1920 рр.) : дис. ... канд. наук : 13.00.01 / І. І. Прудченко. – К., 2005. – 198 с.
23. Паначин Ф. Г. Педагогическое образование в России / Ф. Г. Паначин. – М. : Педагогика, 1979. – 216 с.
24. Ковалев А. А. Очерк возникновения и развития учительских курсов и съездов в России / А. А. Ковалев // Русская шк. – 1906. – № 12. – С. 71–94.
25. Пирогов М. І. Вибрані педагогічні твори / М. І. Пирогов. – М. : Педагогіка, 1985. – С. 143–144.
26. Пуцов В. І. Процес навчання в системі підвищення кваліфікації як об'єкт управління / В. І. Пуцов // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. – 2001. – Вип. 3. – С. 30–36.
27. Рябовол Л. Т. Розвиток земської освіти в Херсонській губернії (друга половина XIX – початок XX століття) / Л. Т. Рябовол. – Кривий Ріг, 2001. – 163 с.
28. Русова С. Ф. Просвітницький рух на Україні в 60-х роках / С. Ф. Русова // Світло. – 1911. – № 6. – С. 34–42.
29. Русова С. Курси народных учителей в Киеве / С. Ф. Русова // Укр. вісн. – 1906. – № 14. – С. 965–967.
30. Сігаєва Л. Є. Становлення і розвиток системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні (20–30-ті роки XX ст.) / Л. Є. Сігаєва. – К. : ПП. «Липень», 2000. – 236 с.
31. Серополко С. О. Земство и народный учитель / С. О. Серополко // Для народного учителя. – М., 1909. – № 4. – С. 1–5.

32. Чарнолуцкий В. Земство и народное образование : очерки из прошлого и настоящего земской деятельности в различных отраслях общественного образования : в 2 ч. / В. Чарнолуцкий. – СПб. : Тип. М. А. Александровой, 1910. – 345 с.
33. Чепіга (Зеленкевич) Я. Ф. Вибрані педагогічні твори : навч. посіб. / Я. Ф. Чепіга (Зеленкевич) ; Ін-т педагогіки АПН України ; упоряд., наук. ред. Л. Д. Березівська. – Х. : ОВС, 2006. – С. 57-65.
34. Чехов Н. В. Народное образование в России с 60-х годов XIX века / сост. Н. В. Чехов. – М. : Польша, 1912. – 224 с. : іл.
35. Фальборк Г. А. Настольная книга по народному образованию : [в 4 т.] / Г. А. Фальборк, В. И. Чарнолуцкий. – СПб., 1899–1911. – 4 т.
36. Худоминский П. В. Развитие системы повышения квалификации педагогических кадров советской общеобразовательной школы (1917–1981 гг.) / П. В. Худоминский. – М. : Педагогика, 1986. – С. 7–8, 90.

Рецензент

Березівська Л.Д. – д.пед.н., проф.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2014

СИСТЕМА ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ УЧИТЕЛЕЙ ДЛЯ НАРОДНЫХ ШКОЛ В УКРАИНЕ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА): ИСТОРИОГРАФИЯ ВОПРОСА

Петрошук Наталия Романовна

старший преподаватель кафедры
общественно-гуманитарного образования и воспитания
Института последипломного педагогического образования
Киевского университета имени Бориса Гринченка, г. Киев
petroshuknatalia@mail.ru

Аннотация. В статье приводится анализ историографии проблем, рассмотрены работы ученых по поводу формирования системы повышения квалификации учителей для народных школ в Украине в конце XIX – начале XX века.

Ключевые слова: повышение квалификации; учительские курсы; съезды.

SYSTEM OF INCREASING QUALIFICATION OF TEACHERS FOR PUBLIC SCHOOLS IN UKRAINE AT THE END OF XIX CENTURY – AT THE BEGINNING OF XX CENTURY: THE HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

Natalia R. Petroshchuk

Senior lecturer of the Chair of the Methodology of the Social and Humanitarian Sciences of In-service Teacher Training Institute of Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv
petroshuknatalia@mail.ru

Abstract It is systemized, highlighted the historiography of the problem and reviewed scientific works on the formation system of increasing qualification of teachers for public schools in Ukraine at the end of XIX century- at the beginning of XX century.

Key words: increasing qualification; teachers' courses; congresses in Ukraine; historiography of the problem.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Akimov V. V. Work on the preparation of national teachers/ Akimov V. V //Zhurn. m-va nar. Prosveshhenija.-1915.-№4/6.-130-146 p.(in Russian)
2. Bad'ya L. A. Training of teachers of primary education in short-termed courses for teachers in Ukraine (at the second half of XIX century-at the beginning of XX century): dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.1/ L. A. Bad'ya.-K.,-339 p.(in Ukrainian)
3. Bilets'kyy O. A The development of education in the Katerinoslavskiy province (at the second half of XIX century-at the beginning of XX century): dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.1/ O. A. Bilets'kyy.- Slovyansk,2009.-203 p. (in Ukrainian)
4. Berezivs'ka L. D. Educative activities of Kyiv Educational Societies (at the second half of XIX century-at the beginning of XX century)/ L. D .Berezivs'ka.-K. : Molodі,1999.-191 p. (in Ukrainian)
5. Klymenko. The idea and practice of Ukrainian teaching courses/ Klymenko// Vil'na ukr. Shk.-1919.- №6/7.-53 p. (in Ukrainian)
6. Vdovenko V. V. Problems of primary education in the Ukraine Pedagogical Congresses (1861-1920) : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.1/ V. V. Vdovenko.-K.,2005. – 170 p. (in Ukrainian)
7. Vezhlev A. M. Teachers' congresses and courses in Russia (the second half of XIX century) / A. M. Vezhlev // Sov. Pedagogika.- 1958.- №7.-78-88 p. (in Russian)
8. Hupan N. M. Ukrainian historiography of history of pedagogics/ N. M. Hupan.- K. :A.P.N., 2002.- 224 p. (in Ukrainian)
9. Dem'yanenko N. M General pedagogical training of teachers in Ukraine (XIX century- the first third of XX century): dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / N. M Dem'yanenko; The Institute of Pedagogy and Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.- K., 1999. – 469 p. (in Ukrainian)
10. Zvjagincev E. A. Half a century of the district councils for public education / E. A. Zvjagincev.- M.: printing house of company “Zadruga”, 1917.- 88 p. (in Russian)
11. Korf N. A. District question (on public education) / N. A. Korf. - SPb. : publishing house Golovachova A., 1867.- 64 p. (in Russian)
12. Korf N. A. Teachers' congress / N. A. Korf// Nashe shkol'noe delo : sb. st. po uchilishhevedeniju. – M. : publishing house Brat'ev Salaevykh, 1873. – С. 25-36 p. (in Russian)
13. Kapterev P. F. Modern problems of education in Russia / P. F. Kapterev. – M.: Publishing house of magazine "National Teacher", 1913.- 80 p. (in Russian)
14. Korzh L. V. Educational activities of districts of Kharkiv province(at end of XIX century-at the beginning of XX century): dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01/ L. V. Korzh.- 1999. – 197 p. (in Ukrainian)
15. Kuz'mins'kyy A. I. Theoretical and methodological basis of Postgraduate Education in Ukraine: dys. ...d-ra. ped. nauk :13.00.04/ A. I. Kuz'mins'kyy; The Institute of Pedagogy and Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.-K., 2003.-481 p. . (in Ukrainian)
16. Krysyuk S. V. Formation and development of postgraduate education of teachers in Ukraine (1917-1995) avtoref. dys. ... d-ra. ped. nauk : 13.00.04 / S. V. Krysyuk.- K., 1996.-48 p. . (in Ukrainian)
17. Levitas F. L. From the history of the development of teachers training in Ukraine (at the second half of XIX century-at the first quater of XX century) F. L. Levitas, L.Y. Sihayeva // «Mriyi, vystrazhdani zhyttyam...»to the 145th anniversary to the day of birth of B.D. Grinchenko: collection of monographies: in 2 parts.- K., 2009.- part 1. – 231-234 p. . (in Ukrainian)
18. Lysenko S. A. Psycho-pedagogical training of teachers of primary education at teaching courses in Ukraine(at the second half of XIX century-at the beginning of XX century) : : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / S. A. Lysenko. – X., 2008.- 299 p. (in Ukrainian)

19. Marmazova O. I. Educational activities of districts in Ukraine (at end of XIX century-at the beginning of XX century) :dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01/ O. I. Marmazova. - Donetsk, 1998.- 180 p. (in Ukrainian)
20. Oliynyk N. A. Educational activities of districts in Chernihiv province at the second half of XIX century-at the beginning of XX century :dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01: N. A. Oliynyk. – Chernihiv, 2008.- 236 p. (in Ukrainian)
21. Protasova N. H. Postgraduate Pedagogical Education: the nature and current understanding / N. H. Protasova , V. I. Putsov // Nepererv. prof. osvita: teoriya i praktyka. –2002.- Issue.2.- 160-165 p. (in Ukrainian)
22. Prudchenko I. I. Frebelivskyy Kyiv Pedagogical Institute in the system of Higher Education of Ukraine (1907-1920) :dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / I. I. Prudchenko. – K., 2005. – 198 p. (in Ukrainian)
23. Panachin F. G. Teacher education in Russia / F. G. Panachin. – M.: Pedagogika, 1985. – 143-144p. (in Russian)
24. Kovalev A. A. Essay on the emergence and development of teachers' courses and congresses in Russia/ A. A. Kovalev// Russkaja shk. – 1906. - № 12. – 71-94 p. (in Russian)
25. Pyrohov M. I. Selected pedagogical works/ M. I. Pyrohov. – M. : Pedagogika, 1985. – 143-144 p. (in Ukrainian)
26. Putsov V. I. The process of education in-the system of professional development as a management object V. I. Putsov // Nepererv. prof. osvita: teoriya i praktyka. – 2001. Issue.3.-30-36 p. (in Ukrainian)
27. Ryabovol L. T. The development of district education in the Kherson province (at the second half of XIX century-at the beginning of XX century)/ L. T. Ryabovol. – Kryvyi Rih, 2001. – 163 p. (in Ukrainian)
28. Rusova S. F. Educational movement in Ukraine at the 60th / S. F. Rusova // Svitlo. – 1911. – № 6. – 34–42 p. (in Ukrainian)
29. Rusova S. F. Courses for school teachers in Kiev/ S. F. Rusova // Ukr. visn. – 1906. – № 14. – 965–967 p. (in Russian)
30. Sihayeva L. Y. The formation and development of the system of professional development of teachers in Ukraine (at the 20-30 y. of XX century) L. Y. Sihayeva. – K. : PP. «Lypen», 2000. – 236 p. (in Ukrainian)
31. Seropolko S. O. District and national teacher /S. O. Seropolko // Dlja narodnogo uchitelja. – M., 1909. –№ # 4. – 1–5 p. (in Russian)
32. Charnoluskij V. District and public education: essays from the past and present district councils in various sectors of public education : in 2 parts.// V. Charnoluskij. – SPb. :Publishing house of . M. A. Aleksandrova, 1910. – 345 p. (in Russian)
33. Chepiha (Zelenkevych) Y. F. Selected pedagogical works : study guide / Y. F. Chepiha (Zelenkevych) The Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine ;compiler , scientific editor L. D. Bereziv'ska. – Kh. : OVS, 2006. – 57-65 p. (in Ukrainian)
34. Chehov N. V. Education in Russia from the 60s of the XIX century/ compiler N. V. Chehov. – M. : Pol'za, 1912. – 224 p. : ill. (in Russian)
35. Fal'bork G. A. Handbook for Public Education[in 4 b.] / G. A. Fal'bork, V. I. Charnoluskij. – SPb., 1899–1911. – 4 b. (in Russian)
36. Hudominskij P. V. Development of the system of professional development of teachers in the Soviet secondary school (1917–1981 yy.) / P. V. Hudominskij. – M. : Pedagogika, 1986. – p. 7–8, 90. (in Russian)